

Austerlitz

W. G. Sebald

Traducció d'Anna Soler Horta

FLÂNEUR. Barcelona 2018

A la segona meitat dels anys seixanta, d'una banda per raons acadèmiques i de l'altra per altres motius que ni jo mateix no acabava d'entendre, vaig fer diversos viatges d'Anglaterra a Bèlgica, de vegades just per un o dos dies, de vegades per unes quantes setmanes. En una d'aquelles excursions belgues, que sempre em feien la impressió que em duïen a terres estrangeres molt allunyades, vaig fer cap, un dia radiant a la primavera de l'estiu, a la ciutat d'Anvers, que fins llavors només coneixia de nom. Tan bon punt vaig arribar-hi, mentre el tren s'alentia i creuava el viaducte flanquejat per unes singulars torretes punxegudes i s'internava en el vestibul ombriu de l'estació, va assaltar-me un sentiment de malestar que va persistir tot el temps que vaig ser a Bèlgica. Recordo que vaig recórrer amb pas insegur tot el centre urbà, el Jeruzalemstraat, el Nachtegaalstraat, el Pelikaanstraat, el Paradijsstraat, l'Immerseelstraat i molts altres carrers i carrerons, i que al final, mortificat pel mal de cap i els pensaments negres, vaig refugiar-me al parc zoològic de l'Astridplein, a tocar de la Centraal Station. Mentre em refeïa, vaig seure en un banc a la penombra, al costat d'un aviari poblat de lluers i pinsans de plomatge vistós que volaven amunt i avall. A primera hora de la tarda vaig fer una passejada pel parc, i al final vaig entrar al Nocturama, que havia obert feia uns quants mesos. Els ulls van tardar una estona llarga a habitar-se a la foscor

artificial que hi regnava i a distingir darrere dels vidres els diversos animals que duïen una vida crepuscular a la claror d'una lluna esgrogueïda. No recordo exactament quines espècies vaig veure aquell dia al Nocturama d'Anvers. Hi devia haver ratapinyades i jerbus d'Egipte o del desert del Gobi, eriçons, òlibes i ducs autòctons, opòssums australians, martes comunes, lirons i maquis que saltironaven de branca en branca, travessaven com un llamp el terra sorrenc d'un gris grogós o s'esmunyien per un bosquet de bambús. L'única bèstia que de fet tinc present és un os rentador que seia a la vora d'un rierol i que vaig observar una bona estona mentre netejava amb posat seriós el mateix tros de poma una vegada i una altra, com si, fregant la fruita amb una escrupolositat que excedia els límits raonables, cregués que s'escaparia del món fictici al qual havia anat a raure, per dir-ho així, sense tenir-hi art ni part. Fora d'això, dels animals albergats al Nocturama només recordo que alguns tenien els ulls sorprenentment grossos i la mirada fixa i escrutadora

pròpia de determinats pintors i filòsofs que intenten penetrar la foscor que ens envolta per mitjà de l'observació i del pensament.

Una altra qüestió que crec que aleshores em va passar pel cap va ser saber si, quan a l'exterior es feia fosc i el zoo tancava al públic, encenien al Nocturama alguna mena d'enllumenat elèctric i hi simulaven el naixement del dia, per tal que els hostes d'aquell univers en miniatura capgirat poguessin agafar un son més o menys tranquil. En el transcurs dels anys, les imatges que guardo de l'interior del Nocturama se m'han barrejat en la memòria amb les de l'anomenada Salle des Pas Perdus de la Centraal Station d'Anvers. Si ara provo d'imaginar-me la sala d'espera, se m'apareix el Nocturama, i si penso en el Nocturama, em ve a la ment la sala d'espera, i m'imagino que és perquè aquella tarda, després de visitar el parc zoològic, vaig anar de dret a l'estació o, més concretament, abans vaig aturar-me una estona a la plaça del davant per contemplar la façana d'aquella construcció fantàstica, en què al matí gairebé no m'havia fixat. Llavors em vaig adonar que l'edifici bastit sota el patrocini del rei Leopold sobrepassava en gran manera la funció estrictament utilitària, i vaig quedar admirat del noi negre cobert de verdet que, com si volgués perpetuar el record dels animals i

els pobles indígenes del continent africà, des de fa un segle s'eleva amb el seu dromedari cap al cel flamenc dalt d'una torreta, a l'esquerra de la façana de l'estació. Quan vaig entrar al vestíbul de la Centraal Station, coronat amb una cúpula de seixanta metres d'altura, el primer que vaig pensar, influït potser per la visita al zoològic i la imatge del dromedari, va ser que, als nínxols de marbre d'aquell *foyer* temps enrere sumptuós i aleshores força deteriorat, hi hauria d'haver gàbies per a lleons i lleopards i aquaris per a taurons, pops i cocodrils, de la mateixa manera que alguns zoos disposen d'uns trenets amb què pots viatjar als confins de la terra. Aquesta mena d'idees, que allà, a Anvers, era com si se m'acudissin espontàniament, potser expliquen que la sala d'espera, que pel que en sé serveix avui de cantina per al personal, em semblés un segon Nocturama, una confusió estranya que també podia deure's al fet que, en el moment exacte en què vaig entrar al vestíbul, el sol es ponia darrere de les teulades de la ciutat. L'esclat d'or i argent reflectit als enormes miralls mig velats que hi havia a la paret oposada a les finestres encara no s'havia extingit del tot quan una penombra subterrània va omplir la sala, on seien uns quants passatgers separats els uns dels altres, silenciosos i immòbils. Com els animals del Nocturama, poblat d'un nombre sorprenent d'espècies nanes —fennecs diminuts, rates llebres sud-africanes i hàsters—, els viatgers també se m'apareixien empetitits, a causa de l'altura extraordinària de la coberta o de la foscor cada cop més espessa, i suposo que va ser per això que va

venir-me a la ment la idea absurda que eren els últims membres d'un poble de talla reduïda, desaparegut o expulsat de la seva terra, i que, com que aquells n'eren els únics supervivents, feien el mateix semblant pesarós que els animals del zoo. Una de les persones que s'esperava a la Salle des Pas Perdus era l'Austerlitz, un home que en aquell temps, l'any 1967, tenia un aire quasi juvenil i una mata de cabells rossos i estranyament ondulats que només havia vist en Siegfried, l'heroi alemany dels *Nibelungen* de Lang. Aquell dia a Anvers, com en totes les nostres trobades successives, l'Austerlitz portava unes botes de muntanya feixugues, una mena de pantalons de feina confeccionats amb calicó d'un blau descolorit i una jaqueta tallada a mida però passada de moda des de feia temps, i deixant de banda l'aspecte extern, es diferenciava de la resta de viatgers perquè era l'únic que no badava, sinó que estava ocupat prenent apunts i fent esbossos, que per força havien de tenir relació amb la sala ostentosa on ens trobàvem tots dos —més aviat concebuda, segons el meu parer, per acollir-hi cerimònies oficials que no pas passatgers pendents del pròxim enllaç amb París o Ostende—, ja que, quan no s'aplicava a escriure, fixava l'atenció en la renglera de finestres, les pilastres acanalades o altres parts o detalls de la construcció. En un moment determinat, l'Austerlitz va treure una màquina de retratar de la motxilla, una vella Ensign de manxa extensible, va apuntar als miralls entretant completament enfosquits i en va fer unes quantes fotografies, que no he sabut trobar entre els centenars d'imatges malendreçades que va confiar-me poc després